

การศึกษาภูมิปัญญาในการผลิตเส้นใยกัญชงเชิงอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน
A study of wisdom in the Production of Hemp Fibers
of Community Textile Industry

สุทิน เรืองปานกัน

Suthin Rueangpankan

ทรงคุณ จันทจร

Songkhun Janthajorn

ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์

Rapeepan Sirisampan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Doctor of Philosophy (Cultural Science) Rajabhatmahasarakham University

Email: Songkoon.fcs@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 พฤษภาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 มิถุนายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการผลิตเส้นใยกัญชงเชิงอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน” มีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการผลิตเส้นใยกัญชง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการผลิตเส้นใยกัญชง และ 3) เพื่อพัฒนาการผลิตเส้นใยกัญชงสู่อุตสาหกรรมชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง มีภูมิปัญญาและกระบวนการผลิตเส้นใย กัญชงผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในการปลูกกัญชงบนฐานภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม มาอย่างยาวไกล สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์รุ่นต่อรุ่น เช่นกระบวนการปลูก จนปัจจุบัน สายพันธุ์ที่นิยมปลูก คือ สายพันธุ์ RPF1, RPF2 เหมาะแก่การทำเส้นใย ส่วนสายพันธุ์ RPF3, RPF4 เหมาะแก่การใช้เมล็ดเพื่ออุตสาหกรรมชนิดต่างๆ ภูมิปัญญาพื้นถิ่นกับปัญหาการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวพืชกัญชงนั้น ยังเกี่ยวพันกับวิถีการเนนชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง รูปแบบการพัฒนาการผลิตเส้นใยกัญชงสู่อุตสาหกรรมชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นทุนทางวัฒนธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ รูปแบบที่หนึ่ง การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการใช้ความได้เปรียบ รูปแบบที่สอง คือ รูปแบบกระบวนการที่ค้นการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและการสร้างสังคมที่สูงให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รูปแบบที่สาม รูปแบบที่อิงอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ภายใต้แนวคิด “พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” สร้าง

กระบวนการในการเสริมสร้างกระบวนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มุ่งขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงของ และรูปแบบที่ดี คือ กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านสิ่งทอชาติพันธุ์ม้งด้วยมิติด้านเงื่อนไขเวลา

คำสำคัญ: ภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง, การผลิตเส้นใยจากอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน, มิติด้านเงื่อนไขเวลา

Abstract

Subject Research “Hmong Wisdom of Hemp Fiber Production Study of Community Textile Industry” Its objectives consist of 1) To study the wisdom of the Hmong ethnic group in the production of hemp fibers 2) to study the current condition and problems in the production of hemp fiber and 3) to develop the production of hemp fiber to the community industry. The results of the research revealed that the wisdom of the Hmong ethnic group there is wisdom and the production of hemp fibers. Through the rituals involved in the cultivation of hemp based on wisdom and cultural capital come a long way. Inherited as a cultural heritage of generations. Such as the planting process, until now, the most popular species that are planted are RPF1, RPF2 suitable for making fibers The RPF3, RPF4 cultivars are suitable for seed use in various industries. Local wisdom and the problem of harvesting and post-harvesting hemp plants also related to the way of life of the Hmong ethnic group. Development model of hemp fiber production to community industry. Based on local wisdom, cultural capital and sufficiency economy philosophy, which is model one adding value by taking advantage. The second model is the sustainable development paradigm model. The third model is based on the 13th National Economic and Social Development Plan under the concept of Transformation to Hi-Value and Sustainable Thailand Create a process to strengthen the research and development process of innovation Aiming to expand the success of the Royal Project to communities in the country's highlands and the fourth model is the community enterprise development paradigm in Hmong ethnic textiles with the time condition dimension.

Keywords: Hmong Wisdom, Hemp Fiber Production Community Textile Industry, the time condition dimension

1. บทนำ

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 และแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2562 กำหนดให้กัญชง หรือแฮมพ์ (Hemp) ที่เป็นพืชต้องห้ามตามพระราชบัญญัติยาเสพติด ที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol=THC) ดำใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรม “การปลูกต้อง

อยู่ภายใต้การควบคุม ยกเว้นเส้นใยแห้งที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม และในส่วนกฎกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์ พุทธศักราช 2559 กำหนดให้ภายใน 3 ปีแรกให้หน่วยงานภาครัฐเท่านั้นขออนุญาต หลักจากนั้นให้มีการประเมินและรายงานผลต่อคณะรัฐมนตรีในข้อดีและผลกระทบที่เกิดขึ้น หากผลการประเมินผ่าน บุคคลธรรมดา นิติบุคคลหรือวิสาหกิจชุมชน ที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการเองได้ ทั้งนี้ภาครัฐยังคงต้องเป็นกลไกสำคัญของระบบการควบคุมการปลูกกัญชง (Hemp)” (กองควบคุมวัตถุเสพติด, 2563: 5) กัญชง มีความผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตากมีทั้งหมด 6 ชนเผ่า คือ “กะเหรี่ยง ม้ง เย้า อ่าข่า มูเซอ และลีซอ” และกลุ่มชาวเขาในจังหวัดตากที่มีความโดดเด่นในเรื่องงานหัตถกรรม คือ “กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง” ในรอบ 1-2 ปีที่ผ่านมา หัตถกรรมชาวเขาถูกปรุงแต่งให้เข้าไปอยู่ในกระแสแฟชั่นไปโดยได้ผสมผสานกับความเก่าและงานฝีมืออันงดงาม จึงเป็นเสน่ห์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า “ปัจจุบันตลาดไม่ได้มีเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่กลายเป็นสินค้าที่นิยมของชาวต่างประเทศ และแนวโน้มทางการตลาดเชื่อว่าหากผู้ประกอบการมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการ เชื่อว่ายังคงได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลข้างต้นทำให้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนารูปแบบและคุณภาพ ให้สูงขึ้นเพื่อเป็นที่ต้องการของตลาด” (จิราพร รอดคุ้ม, และคณะ, 2559: 132-145)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับการปลูกกัญชงจัดว่าเป็นตัวอย่างกรณีศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับระบบวัฒนธรรมเกษตรกรรมที่ผสมผสานอยู่ในรากเหง้าทางวัฒนธรรมชนเผ่าและภูมิปัญญาพื้นถิ่น มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษ และยังคงมีการดำเนินอยู่ในปัจจุบัน “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านี้ชูก่อนอยู่ในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชนเผ่าอย่างอย่างยาวไกล และพืชทางการเกษตรที่เรียกว่า ‘กัญชง หรือ เฮมพ์ (Hemp)’ มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า ‘Cannabis sativa L.’ มีลักษณะความคล้ายคลึงกับต้น ‘กัญชา’ โดยเฮมพ์หรือกัญชงนั้นมีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในการเร่งพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ไปอย่างรวดเร็วก็ตาม แต่ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยตามชุมชนบนพื้นที่ราบสูงตามดอย ยังคงมีการทอผ้าจากเส้นใยเฮมพ์ตามวิถีชีวิต” (กองควบคุมวัตถุเสพติด, 2561: 37)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเชื่อว่า เมล็ดกัญชงหรือเฮมพ์ที่ปลูกนั้น เป็นเมล็ดที่ได้รับการประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้าและยังเป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าประทานความอุดมสมบูรณ์มาให้มนุษย์อีกด้วย “นอกจากจะมีการปลูกเฮมพ์เพื่อนำเส้นใยมาทอผ้าเพื่อใช้นุ่งห่มในการดำรงชีวิตแล้ว ยังมีการใช้เฮมพ์ในการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การสานเส้นใยเฮมพ์ให้เป็นรองเท้า เพื่อใช้สำหรับคนตายใส่เดินทางไปสวรรค์ การต่อเส้นใยเฮมพ์ให้มีความยาว เพื่อใช้เป็นสายสิญจน์ หรือแม้กระทั่งการนำเฮมพ์มาใช้ในการพิธีที่สำคัญ คือ “พิธีอ้วนเน้ง หรือ พิธีเข้าทรง เป็นงานประเพณีที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาตั้งแต่สมัยโบราณตามวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้หญิงหรือภรรยาของทุกบ้านจะมีหน้าที่ภายในบ้าน คือ การทอผ้า ผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าเป็น เนื่องจากสมัยก่อนไม่มีเสื้อผ้าขาย ทำให้ต้องมีการทอผ้า เพื่อใช้ในครัวเรือนกันเอง โดยการทอผ้านั้นจะต้องทอให้ทันงานวันขึ้นปีใหม่ เพื่อที่จะได้สวมใส่ผ้าใหม่ เพื่อเฉลิมฉลองต้อนรับวันปีใหม่ด้วย แต่ละครัวเรือนจะมีการเริ่มปลูกเฮมพ์ตั้งแต่เดือนเมษายน และจะเริ่มทอผ้าตั้งแต่เดือนสิงหาคมไปจนถึง

เดือนกันยายน จากนั้นจึงนำผ้าทอมาย้อมคราม หากผู้ทอผ้าบ้านไหนไม่ขยัน ก็จะทำให้ทอผ้าเสร็จไม่ทันใช้ในวันขึ้นปีใหม่ แสดงให้เห็นถึงคนทอผ้าบ้านนั้นเป็นคนขี้เกียจ ดังนั้นผู้ทอผ้าทุกคนจึงต้องทอผ้าเป็น หากทอผ้าไม่เป็น ผู้ทอผ้านั้นจะหาสามีไม่ได้ เพราะมีความเชื่อกันว่า ผู้ทอผ้านั้นทำอะไรไม่เป็น ความเชื่อดังกล่าวนี้อย่างคงสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน” (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2561, [ออนไลน์])

วิถีชีวิตที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการทอผ้าจากใยกล้วยหรือเฮมพ์ที่พบได้ในทุกพื้นที่สูง และอำเภอบพพระ จังหวัดตาก “สะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธา จารีต และประเพณี ตลอดจนกระบวนการและวิธีการทอ วิธีการเส้นใยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านกลายเป็น ‘ภูมิปัญญาท้องถิ่น’ ประกอบไปด้วย ความรู้ ความสามารถ รวมกับค่านิยม และความเชื่อเรื่องระหว่างคนกับธรรมชาติ ตลอดจนคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อำเภอบพพระ จังหวัดตาก มีการปลูกเฮมพ์ และมีการลอกเส้นใยจากลำต้น นำมาทอผ้า ภายใต้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ได้สืบทอดต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับเฮมพ์ (Hemp) มีความเชื่อมโยงของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาอย่างหลายชั่วอายุคน จนตกผลึกกลายเป็น ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น” (Dhakal U.; Berardi U.; Gorgolewski M.; and Richman R., 2017: 3655-3664) ที่สะท้อนคุณค่า และมีความสำคัญในท้องถิ่นหรือชุมชนที่แตกต่างกันไปตามลักษณะทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ ทำให้ชุมชนนั้นสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และมีสภาวะแวดล้อมที่สมดุลจนกลายเป็นรากฐานของการพัฒนา นอกจากนี้ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เช่น วัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือได้ว่า เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติกลายเป็นวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว และกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อำเภอบพพระ จังหวัดตากนั้น มีการนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติมาสร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่การประกอบอาชีพการเกษตรด้วยการปลูกข้าวหรือข้าวโพด เพื่อการบริโภคหรือเพื่อเลี้ยงสัตว์แล้ว การปลูกเฮมพ์ ไว้ในที่ดินแปลงเล็กๆ ของตน และนำเส้นใยเฮมพ์มาทอผ้า เพื่อทำเครื่องแต่งกาย เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เฮมพ์เป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ง่าย ใช้เวลาเพียง 3-4 เดือนสามารถเก็บเกี่ยวได้ สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้เฮมพ์จะใช้ประโยชน์จากเส้นใยเป็นหลัก” (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2561, [ออนไลน์])

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการผลิตเส้นใยกล้วย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการผลิตเส้นใยกล้วย
3. เพื่อพัฒนาการผลิตเส้นใยกล้วยสู่อุตสาหกรรมชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการการวิจัยทางคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างเป็นระบบเสนอผลการวิจัยด้วยลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ เครื่องมือวิจัยได้ ประกอบด้วย “แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์” ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีการตั้งชุมชนในเขต ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระจังหวัดตาก แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ “กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (General Informant) รวมทุกกลุ่มในสามพื้นที่ 69 คน”

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาจัดกระทำ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้
2. เก็บรวบรวมได้จากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับ “ภูมิปัญญา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการผลิตเส้นใยกล้วยง สภาปัจจุบันและปัญหาในการผลิตเส้นใยกล้วยง และรูปแบบการพัฒนาในการผลิตเส้นใยกล้วยงสู่อุตสาหกรรมชุมชน”
3. นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จาก “การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยไดมานั้นถูกต้องหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูล ตามกระบวนการที่ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม” (ทรงคุณ จันทจร, 2563: 118-150)

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) ศึกษาสภาพแวดล้อมของสังคมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อให้เกิดความรู้ในปรากฏการณ์นั้น โดยเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมหลายประการ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำข้อมูลที่เก็บได้ทั้งหมดมาประมวลผลและหาข้อสรุปจากเอกสารหลักฐานต่างๆ นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5. ผลการวิจัย

ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งในการผลิตเส้นใยกล้วยขนนั้น ชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง มีภูมิปัญญาและกระบวนการผลิตเส้นใยกล้วย ผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในการปลูกกล้วยขนบนฐานภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม มาอย่างยาวนาน สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์รุ่นต่อรุ่น เช่น กระบวนการปลูกยังมีการเริ่มต้นด้วยการทำพิธีตามโบราณที่สืบทอดกันมา เป็นกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง ที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีการปลูกเฮมพ์ ลอกเส้นใยจากลำต้น และนำมาทอผ้า จากภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูก การบำรุงและการรักษาพืชกล้วยขนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในการปลูกกล้วยขน การใช้ภูมิปัญญาในการปลูกการบำรุงและการดูแลรักษาเมล็ดพันธุ์ จนปัจจุบันสายพันธุ์ที่นิยมปลูก คือ สายพันธุ์ RPF1, RPF2 เหมาะแก่การทำเส้นใย ส่วนสายพันธุ์ RPF3, RPF4 เหมาะแก่การใช้เมล็ดเพื่ออุตสาหกรรมชนิดต่างๆ

สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการปลูกกล้วยขน คือ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของพืชกล้วยขน ยังคงมีทั้งตามมาตรการทางกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการบำรุงและการดูแลรักษา พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการบำรุงและการดูแลรักษา เกษตรกรมีหลักการพื้นฐานและองค์ประกอบในการปลูกกล้วยขน คือ ดินต้องร่วนซุย พื้นที่โดยรวมขึ้นแต่ไม่แฉะ เป็นกรดนิดๆ วัสดุในการประกอบ การปลูกในพื้นที่โล่ง อย่าให้มีพิษ

ภูมิปัญญาพื้นถิ่นกับปัญหาการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวพืชกล้วยขน ยังเกี่ยวพันกับวิถีการเนิ่นชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง เพราะยังคงปฏิบัติวิถีชีวิตตามแบบดั้งเดิมไว้ได้ดี วัฒนธรรม คือ ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายความที่สื่อถึงเชื้อพิธีกรรม และภูมิปัญญา

รูปแบบการพัฒนาการผลิตเส้นใยกล้วยขนสู่อุตสาหกรรมชุมชน บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นทุนทางวัฒนธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ

รูปแบบที่หนึ่ง การสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วยการใช้ความได้เปรียบ หรือนำจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

รูปแบบที่สอง คือ รูปแบบกระบวนการทัศน์การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน การสร้างสังคมที่สูงให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอดคล้องกับแนวทางของโครงการหลวง หลักการและยุทธศาสตร์ 20 ปี ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

รูปแบบที่สาม รูปแบบที่อิงอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ภายใต้แนวคิด “พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” สร้างกระบวนการในการเสริมสร้างกระบวนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มุ่งขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงของประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดและของชุมชน กำหนดรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่สูงให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกับรัฐในลักษณะพันธมิตรทางกลยุทธ์ (Strategic Partnership) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงาน องค์กร ทั้งภายในประเทศและในระดับ

นานาชาติเพื่อเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบที่สี่ คือ กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านสิ่งทอชาติพันธุ์ม้ง ด้วยมิติด้านเงื่อนไขเวลา

6. อภิปรายผล

ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งในการผลิตเส้นใยกันยงนั้น ชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง มีภูมิปัญญาและกระบวนการผลิตเส้นใยกันยง ผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในการปลูกกันยงบนฐานภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม มาอย่างยาวนาน สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์รุ่นต่อรุ่น เช่น กระบวนการปลูกยังมีการเริ่มต้นด้วยการทำพิธีตามโบราณที่สืบทอดกันมา เป็นกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง ที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีการปลูกเฮมพ์ ลอกเส้นใยจากลำต้น และนำมาทอผ้า จากภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สอดคล้องกับทฤษฎีของ อัลเฟรด เรดคลิฟ-บราวน์ (Alfred R. Radcliffe-Brown, 1964: 181) กล่าวว่า “สังคมเปรียบเหมือนอินทรีที่มีชีวิต มีการเกิดเจริญเติบโต เจ็บป่วยได้ รักษาได้ และเมื่อหายแล้วก็ก้าวเดินต่อไปได้ ร่างกายมนุษย์มีอวัยวะเป็นส่วนประกอบเพื่อการดำรงอยู่ สังคมก็มีโครงสร้างเพื่อการดำรงอยู่” และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชชุพงษ์ แซ่หยาง (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนืออำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า “ความเป็นมาของลายปักส่วนใหญ่มีแรงบันดาลใจมาจากตำนานประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในวิถีชีวิตที่ดำรงและเลี้ยงชีพอยู่ในขุนเขา แม้งไม้และสายน้ำ นอกจากนี้ยังได้นำรูปทรงเรขาคณิตจากมุมมองของพื้นที่ในการทำไร่เพาะปลูก มาปักเป็นลวดลายอีกลักษณะหนึ่งด้วยและลวดลายต่างๆ มักเกี่ยวโยงไปถึงความเชื่อในการสวมใส่ในด้านความเชื่อมีความยึดมั่นในตำนานประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์ผีบรรพบุรุษและผีต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีพและความผูกพันกันธรรมชาติมาก เพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตให้อยู่ดีมีความอุดมสมบูรณ์พูนสุข”

ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูก การบำรุงและการดูรักษาพืชกันยงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในการปลูกกันยง การใช้ภูมิปัญญาในการปลูกการบำรุงและการดูแลรักษาเมล็ดพันธุ์ จนปัจจุบันสายพันธุ์ที่นิยมปลูก คือ สายพันธุ์ RPF1, RPF2 เหมาะแก่การทำเส้นใย ส่วนสายพันธุ์ RPF3, RPF4 เหมาะแก่การใช้เมล็ดเพื่ออุตสาหกรรมชนิดต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทรงคุณ จันทจร (2563: 25-47) ที่เสนอว่า “ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม คือ สถาบันของสังคมที่เกิดมาจากความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์บนพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ความต้องการด้านความจำเป็นพื้นฐาน ความต้องการด้านสังคม (Instrumental Needs) และความต้องการทางด้านจิตใจ (Symbolic Needs)” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยังสอดคล้องกับ ยุภา ประยงค์ทรัพย์ (2553: 616-640) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากกรณีประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ดังนี้ คือ 1) ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งฐานรากจากสถาบันครอบครัว 2) ยุทธศาสตร์ชุมชนพึ่งตนเอง 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชน 4) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งศูนย์ที่ปรึกษาด้านวิสาหกิจชุมชน และ 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนตำบล”

สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการปลูกัญชง คือ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของพืชัญชง ยังคงมีทั้งตามมาตรการทางกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการบำรุงและการดูแลรักษา พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการบำรุงและการดูแลรักษา เกษตรกรมีหลักการพื้นฐานและองค์ประกอบการปลูกัญชง คือ ดินต้องร่วนซุย พื้นที่โดยรวมขึ้นแต่ไม่แฉะ เป็นกรดนิดๆ วัสดุในการประกอบการปลูกในพื้นที่โล่ง อย่าให้มีพืช สอดคล้องกับแนวคิดของ ทรงคุณ จันทกร (2563: 44-47) ที่เสนอฐานคติคิดว่า “หลักนิเวศวิทยาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสถาบันทางสังคม แต่ก็รู้ว่าไม่มีใครสามารถอธิบายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมได้หมดทุกด้านและ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อความแตกต่างในการปรับตัวของวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ต่างกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกันจะแสดงรูปแบบของพัฒนาการที่เหมือนกัน”

ภูมิปัญญาพื้นถิ่นกับปัญหาการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวพืชัญชง ยังเกี่ยวพันกับวิถีการเนิ่นชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง เพราะยังคงปฏิบัติวิถีชีวิตตามแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างดี วัฒนธรรม คือ ศิลปะบนผืนผ้า เครื่องแต่งกายความที่สื่อถึงเชื้อพิธีกรรม และภูมิปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา ศรีสอน (2553: 333-336) วิจัยเรื่อง “บทบาทของประชาสังคมที่มีต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” ที่พบว่า 1) ความสัมพันธ์ของประชาสังคมที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน คือ (1) กลุ่มเกิดจากฐานวัฒนธรรมชุมชนเดียวกัน มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน (2) การพัฒนาชุมชน มีการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ มีการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ตามสถานการณ์ (3) มีการขยายผลเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของ การเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกและการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มที่เข้มแข็ง คือ การมีผู้นำหรือคณะกรรมการที่เข้มแข็ง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการดำเนินงานที่มีการสร้างเครือข่าย

รูปแบบการพัฒนาการผลิตเส้นใยัญชงสู่อุตสาหกรรมชุมชน บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นทุนทางวัฒนธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย รูปแบบที่หนึ่ง การสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วยการใช้ความได้เปรียบ หรือการนำจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์ให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ รูปแบบที่สอง คือ รูปแบบกระบวนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน การสร้างสังคมที่สูงให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอดคล้องกับแนวทางของโครงการหลวง หลักการและยุทธศาสตร์ 20 ปี ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน รูปแบบที่สาม รูปแบบที่อิงอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ภายใต้แนวคิด “พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” สร้างกระบวนการในการเสริมสร้างกระบวนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มุ่งขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงของประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดและของชุมชน กำหนดรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่สูงให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกับรัฐในลักษณะพันธมิตรทางกลยุทธ์ (Strategic Partnership) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงาน องค์กร ทั้งภายในประเทศและในระดับนานาชาติเพื่อเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันรูปแบบที่สี่ คือ กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านสิ่งทอชาติพันธุ์ม้ง ด้วยมิติด้านเงื่อนไขเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรางค์ จันทวานิช (2551: 165) ได้นำเสนอแบบแผนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมไว้ว่า “ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมเสนอวัฒนธรรมตอบสนองความต้องการ

จำเป็นของปัจเจกบุคคล 3 ด้าน คือ ด้านความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ดำรงชีวิตที่จำเป็น ด้านความต้องการด้านสังคมและจิตใจเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่ร่างกายได้รับความจำเป็นพื้นฐานได้ เช่น การแบ่งงานกันทำ การแจกจ่ายอาหาร การผลิตสินค้าและการควบคุม ทางสังคมด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพ และด้านความต้องการเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความสงบทางใจ ความกลมกลืนทางสังคม และการมีระบบสังคมที่ตอบสนองได้ เช่น ความรู้ กฎหมาย ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร รอดคุ้ม (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าม้ง อำเภอพบพระ จังหวัดตาก” ผลการวิจัยพบว่า “ชนเผ่าที่โดดเด่นในเรื่องงานหัตถกรรมมากที่สุด คือ ชาวเผ่าม้ง และเอกลักษณ์ที่ปรากฏชัดเจนที่สุดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้น คือ ลวดลายที่ใช้ปักลงบนเสื้อผ้า ซึ่งก็คือลายกันหอย โดยรูปแบบเรื่องประดับนั้น ควรออกแบบให้มีความเรียบง่ายทันสมัย สวมใส่ได้ง่ายในชีวิตประจำวัน แต่ยังคงความเป็นเครื่องเงินชาวเขาไว้” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรिता ปิ่นมณีและคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การเลือกและปรับปรุงพันธุ์เห็บเพื่อรวบรวมพันธุ์เห็บท้องถิ่นสำหรับใช้เป็นฐานพันธุ์กรรม” โดยคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ THC สำหรับการสนับสนุนการวิจัยและการส่งเสริมสามารถรวบรวมได้ทั้งหมด 28 พันธุ์ ปลูกศึกษาลักษณะประจำพันธุ์ของแต่ละพันธุ์ ในพื้นที่ของสถานีเกษตรหลวงปางดะ ผลการวิจัยพบว่า “เส้นใยสูงและค่า THC ต่ำกว่า 0.3 เปอร์เซ็นต์ทุกพันธุ์ สามารถผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์คัด เมล็ดพันธุ์หลัก เมล็ดพันธุ์ขยายและเมล็ดพันธุ์รับรองเพื่อใช้ในการวิจัยและงานทดลองปลูกเห็บภายใต้การควบคุม 5 กลุ่ม”

ระยะที่ 5.5: องค์ความรู้และนวัตกรรม

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปกำหนด “ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์” แล้วสร้างรูปแบบการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งในการผลิตเส้นใยกันหอยเชิงอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน จังหวัดตาก ได้องค์ความรู้และนวัตกรรม ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ 1: องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการองค์ความรู้เฉพาะทางที่มีอยู่ในตัวบุคคล คือ ประชาชน เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอจากพืชกันหอยด้วยภูมิปัญญาชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง วัฒนธรรมชนเผ่าทุนทางวัฒนธรรมในการผลิตเส้นใยกันหอยเชิงอุตสาหกรรมสิ่งทอชุมชน สำหรับสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภายใต้ภายใต้วัฒนธรรมพื้นถิ่นทุนทางวัฒนธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยฐานคติคิดที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ “ประการที่หนึ่ง หลักการพึ่งตนเองเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิต ประการที่สอง หลักการออมเป็นหลักการที่ให้ทุกคนในชุมชนได้ตระหนักถึงระบบนิเวศของชุมชนและท้องถิ่นเพราะเป็นแหล่งสำคัญที่สร้างห่วงโซ่อาหารของชุมชนนั่นเอง ประการที่สาม หลักการรวมกลุ่มมีความสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำ พึ่งพาอาศัยกันและกันในชุมชน ประการที่สี่ การคิดค้นและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และประการที่ห้า หลักการสร้างผู้นำที่ดีมีความเสียสละความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมุ่งมั่นเพื่อเป็นผู้นำให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ 2: องค์ความรู้ด้านบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะก้าวหน้ามั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เนื่องจากการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการในชุมชน อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ 3: องค์ความรู้เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงาน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางวัฒนธรรมโดยได้นำปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนทั้ง ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1: องค์ความรู้ด้านการจัดสรรที่ดินระดับไร่นา ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ “30: 30: 30: 10” แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนตามอัตราส่วน 30: 30: 30: 10 ที่ทฤษฎีกำหนดไว้ว่า “ร้อยละ 30 เป็นสระน้ำสำหรับกักเก็บไว้ใช้ในหน้าแล้งตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำ ร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำครัวเรือน ร้อยละ 30 ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชสวน พืชผักและสมุนไพรฯ เพื่อใช้กินในชีวิตประจำวันและจำหน่ายและอีกร้อยละ 10 เป็นที่อยู่อาศัย ที่เลี้ยงสัตว์ โรงเรือนอื่นๆ ถนน คันดิน กองฟาง โรงหมักปุ๋ย ลานตาก สวนไม้ดอกไม้ประดับ”

ขั้นที่ 2: ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง คือการรวมพลังกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้ “การผลิต ร่วมมือกันตั้งแต่เตรียมดิน หาพันธุ์ หาน้ำ เตรียมปุ๋ย เพื่อเพาะปลูก การตลาด เตรียมจำหน่ายเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ปลูกเอง แปรรูปเอง ขายเอง รวมตัวกันขายเพื่อให้ได้ราคาดี เป็นการตัดวงจรพ่อค้าคนกลางไปในตัวความเป็นอยู่ เกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีสมฐานะสวัสดิการ แต่ละชุมชนควรจัดตั้งกองทุนไว้ให้สมาชิกเมื่อจำเป็น เช่น การเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตการศึกษา มีโรงเรียนในชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอดแทรกในการสอนและเน้นให้นักเรียนดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเองให้ได้สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว”

ขั้นที่ 3: องค์ความรู้เพื่อความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน เมื่อปรับประยุกต์ใช้ “หลักทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าเมื่อผ่านพ้นไป 2 ขั้นแล้ว” เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นขึ้น มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีการจัดหาแหล่งเงินทุนเข้ามาช่วยในกลุ่มสหกรณ์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้อย่างปราศจากเงื่อนไข เช่น “เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูง เป็นการขายตรงสู่มือผู้บริโภคโดยไม่ผ่านคนกลาง เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคได้ในราคาต่ำเพราะรวมกลุ่มกันซื้อปริมาณมาก ๆ หรือในนามสหกรณ์” เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ 4: องค์ความรู้ด้านการแก้ปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าได้รับเกี่ยวกับพื้นที่ด้านการเกษตรตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ส่งผลในเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบหลักในท้องถิ่นผู้ผลิตเส้นใยกัญชงเพื่ออุตสาหกรรมชุมชนมักพบปัญหาในเรื่องการควบคุมคุณภาพ เนื่องจากการขาดแคลนปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพในท้องถิ่น รวมทั้งการปลอมปนของวัสดุที่ไม่ได้มาจากการปลูกพืชอินทรีย์อย่างเดียว องค์ความรู้ใหม่คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกัญชงในรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/ป่าไม้ โดยจะปลูกร่วมกับต้นเมี่ยงหรือไม้ยืนต้น เช่น ทาโล่ ต้นก่อ เสือโคร่ง ไม้ผล เช่น แมคคาเดเมีย เกล็ดจีน บัวย ท้อ ต้นเนียง กระบวนการส่งเสริมการผลิตกัญชงนั้นจะมีนักส่งเสริมการเกษตรเป็นแรงขับเคลื่อน เริ่มตั้งแต่การให้ความรู้ การฝึกอบรม

2. นวัตกรรม

นวัตกรรม คือ ระบบการผลิตวัสดุจนถึงระบบการตลาดที่ผ่านการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าอย่างต่อเนื่อง บนฐานวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชนเผ่าและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ

นวัตกรรมย่อยที่ 1: ระบบประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาบนฐานทุนทางวัฒนธรรมด้วยระบบการปลูกและการผลิตพืชกัญชงในพื้นที่ของตนเองได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมย่อยที่ 2: เกษตรกรสามารถนำความรู้เรื่องการผลิตพืชกัญชงไปพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ อีกขึ้น ในลักษณะการบูรณาการและต่อยอดแล้วนำมาถ่ายทอดให้เพื่อนเกษตรกรในกลุ่ม

นวัตกรรมย่อยที่ 3: การผลิตวัตถุดิบจากเส้นใยพืชกัญชง แบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน

นวัตกรรมย่อยที่ 4: ผลของการปลูกพืชกัญชงช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะพืชกัญชงเป็นพืชร่มรำไร ปลูกร่วมกับป่าได้ สร้างพืชอาหารให้แก่ชุมชนได้

นวัตกรรมย่อยที่ 5: องค์ความรู้ด้านพื้นที่ต้นแบบด้านเกษตรอินทรีย์และการปรับใช้ในพื้นที่

บรรณานุกรม

- กองควบคุมวัตถุเสพติด. (2561). **คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์ (Hemp)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561). **แกนกลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทุนทางวัฒนธรรมคืออะไร**. วารสารวัฒนธรรม. ปีที่ 57 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2561. [ออนไลน์]: <http://magazine.culture.go.th/2018/4/mobile/index.html#p=3>, สืบค้น 29 เมษายน 2563.
- จิราพร รอดคุ้ม, ทรงวุฒิ เอกภูมิจวงศา และอุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2559). **การศึกษาเอกลักษณ์ชาวเขาเผ่าม้งอำเภอพบพระ จังหวัดตาก เพื่อการออกแบบเครื่องประดับ**. วารสารวิชาการศิลปสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน, 2559: 132-145.
- ยุภา ประยงค์ทรัพย์. (2553). **การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณีประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- วิชชุพงษ์ แสงหยาง. (2552). **ศึกษาศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนืออำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิจิตร ศรีสอน. (2553). **บทบาทของประชาสังคมที่มีต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรีตา ปณณณ และ รัตญา ยานะพันธุ์ (เรียบเรียง). (2561). **คู่มือการผลิตเมล็ดพันธุ์เฮมพ์ภายใต้ระบบควบคุม**. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ทรงคุณ จันทจร. (2563). **การวิจัยคุณภาพทางวัฒนธรรม (ภาคปฏิบัติ)**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม: ประสานการพิมพ์.